

Викривач корупції. Поняття, права та гарантії захисту.

Хто такий викривач

Викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання (абз. 20 ст. 1 Закону).

Умови, за сукупності яких особа буде вважатися викривачем:

- фізична особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства), яка має переконання, що інформація є достовірною;
- повідомлення викривача містить інформацію про факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, тобто такі фактичні дані, що підтверджують можливе вчинення правопорушення та можуть бути перевірені;
- інформація стала відома викривачу у зв'язку з його трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням служби чи навчання, участю у передбачених законодавством процедурах.

Наявність у викривача внутрішнього переконання, що інформація є достовірною, – це суб'єктивне відчуття впевненості особи в правдивості інформації, яку вона повідомляє, про можливі факти вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, що базується на її життєвому/професійному досвіді, сукупній оцінці об'єктивності джерела та змісту такої інформації.

При цьому достовірність інформації – її властивість встановлювати реальну наявність фактичних даних про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень закону, а також суб'єктивне сприйняття інформації такою, що відповідає дійсності і є правдивою.

Фактичні дані в повідомленні викривача мають складатися з інформації про конкретні факти порушення встановлених законом вимог, заборон та обмежень, яке вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону. зокрема, це можуть бути відомості про обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка вчинила правопорушення, тощо.

Відповідно до ч. 1 ст. 53-3 Закону права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з

корупцією правопорушень, інших порушень Закону. Отже, викривач має повідомити про:

- **корупційне правопорушення** – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

- **правопорушення, пов'язане з корупцією** – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону, за яке Законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

- **інші порушення Закону** (наприклад, недотримання вимог щодо прийняття антикорупційної програми, непроведення спеціальної перевірки, непроведення службового розслідування, незабезпечення каналів для повідомлень, непритягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення тощо) (додатки 1–3).

Отже, Закон пов'язує виникнення правового статусу викривача з моментом повідомлення про корупцію і не містить вимоги щодо підтвердження інформації, викладеної в повідомленні.

Звертаємо увагу, що у п. 92 Постанови Верховного Суду у справі № 815/2074/18 від 15.08.2019 зазначено, що викривач набуває такого статусу з моменту, коли він здійснив усі залежні від нього дії для повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою, щоб відповідна інформація надійшла до адресата.

Аналогічні висновки містить постанова Верховного Суду у справі № 816/1874/17 від 11.06.2020.

Отже, якщо інформація, викладена в повідомленні про корупцію, не знайде свого підтвердження, особа не втрачає статусу викривача.

Щодо європейського законодавства, то, наприклад, ст. 6 Директиви передбачено, що особа, яка повідомляє про порушення, підлягає захисту за дотримання таких умов: вона має розумні підстави вважати, що інформація про порушення була правдивою на час повідомлення, повідомлення відбулось внутрішніми або зовнішніми каналами або шляхом публічного розкриття (додаток 1).

Моментом здійснення повідомлення про корупцію пропонується вважати:

- час здійснення повідомлення про корупцію на особистому прийомі керівника, заступника керівника або іншого працівника установи;
- час надходження повідомлення про корупцію на електронну пошту установи;
- час прийняття повідомлення про корупцію на телефон гарячої лінії установи;
- час надходження заповненої форми повідомлення про корупцію на вебсайт установи;
- дата відправлення повідомлення про корупцію поштою (відповідно до штампа на конверті).

Важливою умовою для визнання особи викривачем є повідомлення ним інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень закону, отриманої під час здійснення одного із вказаних видів діяльності:

- трудової;
- професійної;
- господарської;
- громадської;
- наукової діяльності;
- проходження служби чи навчання;
- участі у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Для того щоб ідентифікувати особу як викривача та орієнтуватися у видах діяльності, під час здійснення яких викривач може отримати інформацію про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, розглянемо кожен із них окремо.

Трудова діяльність – діяльність найманого працівника, фізичної особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, зокрема надає послуги чи виконує роботи на підставі цивільно-правових договорів.

Професійна діяльність – участь фізичної особи у літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, приватних виконавців, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за

умови, що така особа не є працівником або фізичною особою – підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб (абз. 2 пп. 14.1.226 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України).

Господарська діяльність – діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (ст. 3 Господарського кодексу України).

Громадська діяльність – діяльність інститутів громадянського суспільства, їх посадових осіб, членів, представників і волонтерів щодо участі у формуванні і реалізації державної (місцевої) політики, реалізації статутних цілей та напрямів діяльності відповідних інститутів, яка пов'язана з їх офіційними відносинами з органами державної влади, місцевого самоврядування, зокрема членство в громадських радах, поліцейських комісіях, конкурсних комісіях з відбору осіб на зайняття посад державної служби, комісіях з оцінки корупційних ризиків тощо.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження (п. 12 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Проходження служби – діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади автономної республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Навчання – цілеспрямована діяльність учасників педагогічного процесу в системі освіти і професійного зростання, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці.

Також викривачем буде вважатись особа, якій стала відома інформація під час участі в передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, зокрема стажування, участь у конкурсі на зайняття посади/прийняття/ відбір на роботу/службу, обрання до складу громадської ради, участь у тендері, вступ до навчального закладу тощо.

Отже, особа, яка повідомила про можливе правопорушення, не є викривачем, якщо повідомлена нею інформація:

1. не містить фактичних даних, які можуть бути перевірені, зокрема про обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка вчинила правопорушення;

2. стала їй відома не у зв'язку з трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням служби чи навчання або участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання, а, наприклад, із загальнодоступних джерел (реєстрів, баз даних, сайтів, засобів масової інформації).

Окремо звертаємо увагу, що викривач може мати процесуальний статус у справах про адміністративні правопорушення та в кримінальному провадженні.

Відповідно до ч. 3 ст. 272 КУпАП **викривач є свідком** у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Отже, у справах про адміністративні правопорушення викривачем (свідком) буде особа, яка повідомила про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, зокрема про:

- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КУпАП);
- порушення встановлених Законом обмежень щодо одержання подарунків (ст. 172-5 КУпАП);
- порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП);
- порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП);
- незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених Законом повноважень (ст. 172-8 КУпАП);
- порушення встановлених Законом обмежень після припинення повноважень члена національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (ст. 172-8-1 КУпАП);
- невжиття заходів щодо запобігання корупції (ст. 172-9 КУпАП);
- порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (ст. 172-9-1 КУпАП);
- порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (ст. 172-92 КУпАП);
- невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства (ст. 188-46 КУпАП).

Відповідно до п. 16-2 ч. 1 ст. 3 КПК **викривач** – це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування.

За своїм процесуальним статусом викривач як учасник кримінального провадження є заявником (п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК).

У примітці до ст. 45 КК визначено, які кримінальні правопорушення належать до корупційних кримінальних правопорушень.

Згідно з КПК викривачем вважається особа, яка повідомила інформацію про такі корупційні кримінальні правопорушення **у разі їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем:**

- привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191КК);
- викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 312 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313 КК);
- порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК);
- викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК);

а також про такі кримінальні правопорушення:

- нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК);
- підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК);
- зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК);
- зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 3641 КК);
- зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК);
- прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК);
- підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК);
- підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК);
- незаконне збагачення (ст. 368-5 КК);
- пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК);
- зловживання впливом (ст. 369-2 КК України).

Крім того, викривачем буде вважатися особа, яка повідомила органам досудового розслідування про вчинення таких **кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією:**

- декларування недостовірної інформації (ст. 366- 2 КК);
- неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК);
- протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (ст. 369-3 КК).

Під час роботи виникають ситуації, коли викривач звертається до уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з проханням підтвердити його статус викривача або, навпаки, працівнику уповноваженого підрозділу (уповноваженій особі) для вжиття заходів захисту викривача або надання консультативної допомоги потрібно встановити, що особа є викривачем.

Пропонується враховувати **приблизний перелік документів, які можуть підтвердити, що особа є викривачем:**

- копія повідомлення про корупцію, яка містить відмітку про отримання повідомлення установою або інше підтвердження отримання установою повідомлення (поштове повідомлення про вручення, скан підтвердження отримання повідомлення з електронної скриньки);
- копія відповіді установи, уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи), спеціально уповноваженого суб'єкта на повідомлення про корупцію (де чітко зазначено про те, що особа є викривачем, або про стан/результати розгляду її повідомлення);
- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, до якого внесено відомості про кримінальне корупційне правопорушення за заявою викривача (заявника);
- копія повідомлення Національному агентству про початок досудового розслідування за участю викривача, направлено відповідно до вимог ч. 9 ст. 214 КПК;
- копія повідомлення Національному агентству про участь викривача у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією;
- інші документи, які підтверджують, що особа є викривачем у зв'язку з повідомленням про корупцію.

Права та гарантії захисту викривача

Відповідно до ч. 1 ст. 53-3 Закону права викривача виникають з моменту повідомлення про корупцію.

Згідно з ч. 2 ст. 53-3 Закону **викривач має такі права:**

- бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені Законом.

Кожному викривачу, який безпосередньо або письмово звернувся до уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) із повідомленням про корупцію або за захистом своїх прав, рекомендується роз'яснювати його права та надавати пам'ятку про права викривача **(додаток 2)**.

- подавати докази на підтвердження своєї заяви.

Викривач може подавати будь-які докази разом із повідомленням про корупцію. Всі докази, надані викривачем, мають бути об'єктивно, неупереджено та повною мірою оцінені працівником уповноваженого підрозділу (уповноваженою особою), який/ яка здійснює розгляд повідомлення про корупцію.

- отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав повідомлення, підтвердження його прийняття і реєстрації.

За окремим запитом, надісланим до установи, викривач має право отримати підтвердження прийняття та реєстрації його повідомлення про корупцію.

- давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати.

Як уже зазначалося, викривач має здійснити повідомлення про корупцію за наявності у нього переконання, що інформація є достовірною.

Проте така норма може бути застосована виключно щодо повідомлень про порушення вимог Закону.

Це пов'язано з тим, що викривач у кримінальному провадженні є не тільки заявником, а й свідком.

Відповідно до ч. 2 ст. 66 КПК свідок зобов'язаний давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду. Згідно зі ст. 67 КПК за відмову від давання показань слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених КПК, свідок несе кримінальну відповідальність. Крім того, як уже зазначалось, викривач є свідком у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. у зв'язку з цим згідно з ч. 2 ст. 272 КУпАП на виклик органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа, свідок зобов'язаний з'явитися в зазначений час, дати правдиві пояснення, повідомити все відоме йому в справі і відповісти на поставлені запитання.

- на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом прав викривача.

Викривачі перебувають під захистом держави. Для захисту викривач може користуватися всіма видами правової допомоги, передбаченої Законом України «Про безоплатну правову допомогу», або залучити адвоката самостійно (ч. 1 та ч. 3 ст. 53 Закону).

Вказаним вище нормам закону кореспондують норми Закону України «Про безоплатну правову допомогу», в якому зазначено, що викривач у зв'язку з повідомленням ним інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення має право на безоплатну вторинну правову допомогу (п. 14 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу») **(додаток 3)**.

- на конфіденційність.

Відповідно до ч. 1 ст. 53-5 Закону заборонено розкривати інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/ або розслідування повідомлених ним фактів, а також особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені ним факти, крім випадків, установлених законом.

Конфіденційність викривача – це забезпечення установою, до якої звернувся викривач з повідомленням про корупцію, нерозголошення третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/ або розслідування, інформації про особу викривача, його близьких осіб або повідомлених

викривачем фактів, які можуть ідентифікувати викривача чи його близьких осіб. Конфіденційною інформацією про викривача є відомості, які дають можливість його ідентифікувати, зокрема:

1. прізвище, ім'я, по батькові;
2. дата і місце народження;
3. місце роботи та посада;
4. місце проходження військової служби;
5. місце навчання/стажування;
6. відомості, які ідентифікують викривача як суб'єкта підприємницької діяльності;
7. сімейний стан;
8. адреса проживання, роботи;
9. номер телефону, поштової скриньки, інші персоніфіковані канали зв'язку;
10. зображення викривача;
11. інформація про акаунти викривача в соціальних мережах;
12. будь-які інші відомості, які дають змогу ідентифікувати особу викривача.

Норми щодо забезпечення конфіденційності викривача містить і КУпАП. Відповідно до ч. 3 ст. 272 КУпАП викривач має право на збереження конфіденційності інформації стосовно нього під час надання пояснень у справі.

Крім того, згідно з ч. 1 ст. 256 КУпАП протокол про адміністративне правопорушення має містити прізвище викривача (за його письмовою згодою).

Щодо дотримання конфіденційності відповідно до норм КПК треба зазначити, що слідчі, дізнавачі та прокурори при ознайомленні учасників кримінального провадження з матеріалами досудового розслідування до його завершення (у порядку ст. 222 КПК) та при відкритті цих матеріалів (у порядку ст. 290 КПК) зобов'язані забезпечувати дотримання конфіденційності викривача та не допускати розкриття інформації про особу викривача або інших відомостей, які дають можливість його ідентифікувати, особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені викривачем факти.

- повідомляти про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону без зазначення відомостей про себе (анонімно).

Всім відомо, що викривачі бояться помсти з боку тих, про кого вони повідомили, та осуду з боку колег. У зв'язку з цим однією з важливих гарантій захисту викривачів, яка покликана сприяти збільшенню кількості повідомлень про корупцію, є гарантована Законом можливість повідомляти анонімно.

В абз. 1 ч. 5 ст. 53 Закону та п. 7 ч. 2 ст. 53-3 Закону передбачено, що повідомлення може бути здійснене викривачем без зазначення авторства (анонімно).

Відповідно до ч. 4 ст. 53 Закону установи зобов'язані створити захищені анонімні канали зв'язку (канали онлайн-зв'язку, анонімні гарячі лінії, електронні поштові скриньки та інше), через які викривач може здійснити повідомлення, гарантовано зберігаючи свою анонімність.

- у разі загрози життю і здоров'ю на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів.

Відповідно до ч. 2 ст. 53 Закону за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненням повідомленням про корупцію правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Однак право на забезпечення безпеки мають лише ті викривачі, які повідомили про вчинення кримінального корупційного правопорушення (додаток 4).

- на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір.

Відповідно до гл. 8 КАС та гл. 8 ЦПК судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Згідно з п. 1 ч. 3 ст. 132 КАС та п. 1 ч. 3 ст. 133 ЦПК до витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать, зокрема, витрати на професійну правничу допомогу.

Правові засади розподілу та відшкодування судових витрат визначаються відповідними положеннями КАС або ЦПК. Справляння судового збору, платники, об'єкти та розміри ставок судового збору, порядок сплати, звільнення від сплати та повернення судового збору визначає Закон України «Про судовий збір».

- на винагороду у визначених законом випадках.

Відповідно до ст. 53-7 Закону право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у 5000 і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на час вчинення злочину.

Розмір винагороди становить 10 % від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину після ухвалення обвинувального вироку суду. Розмір винагороди не може перевищувати 3000 мінімальних заробітних плат, установлених на час вчинення злочину.

Зазначимо, що в кожному випадку суд встановлює конкретний розмір винагороди, що підлягає виплаті, з урахуванням критеріїв персональності та важливості інформації. У разі відсутності хоча б одного з критеріїв суд прийматиме рішення про відмову у виплаті винагороди.

Ввинагорода виплачується викривачу за рахунок Державного бюджету України органами державного казначейства.

Права на винагороду не має особа, яка:

- 1). є співучасником корупційного правопорушення, про яке вона повідомила;
- 2). повідомила про корупційне правопорушення у рамках угоди у кримінальному провадженні;
- 3). повідомила про корупційне кримінальне правопорушення як викривач, маючи при цьому можливість для здійснення офіційного повідомлення про виявлене кримінальне правопорушення у межах реалізації своїх службових повноважень.

- на отримання психологічної допомоги.

Психологічна допомога викривачу надається в порядку, визначеному чинним законодавством.

- на звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках.

Ключовим правом викривачів є звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках.

Ця гарантія закріплена у ст. 53-8 Закону. Із положень статті випливає, що дисциплінарне, адміністративне чи кримінальне провадження за фактом порушення викривачем зазначених обов'язків або зобов'язань не може бути розпочате, а у разі його початку воно має бути закрито, а викривач – звільнений від відповідальності, крім випадків неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації та завідомо неправдивого повідомлення про злочин. Звільнення від окремих видів юридичної

відповідальності (дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної) відбувається у порядку, визначеному окремими законодавчими і нормативно-правовими актами.

У разі неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації вона підлягає спростуванню у порядку, визначеному ЦК. Насамперед, ідеться про захист викривача від спроб притягнути його до цивільної відповідальності за завдання шкоди гідності, честі та діловій репутації фізичної/ юридичної особи, передбачене ч. 6 ст. 277 ЦК, ч. 1 ст. 280 ЦК.

Настання цивільної відповідальності можливо лише у разі повідомлення інформації саме через зовнішні канали, оскільки повідомлення інформації через внутрішні чи регулярні канали не є поширенням недостовірної інформації в розумінні ч. 6 ст. 277 ЦК, а є реалізацією особою конституційного права, передбаченого ст. 40 Конституції України.

Крім того, у разі повідомлення інформації через зовнішні канали викривач буде нести цивільно-правову відповідальність за шкоду майновим та немайновим правам особи (ч. 1 ст. 280 ЦК), щодо якої повідомляється інформація, лише за наявності сукупності двох юридичних фактів:

- 1) інформація виявилася «недостовірною»;
- 2) особа, яка повідомила інформацію, завідомо знала про те, що інформація, яку вона повідомляє, є недостовірною.

Також відповідно до приміток до ст. 182, 231 КК публічне (зокрема через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки) повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог Закону, не є діями, передбаченими цими статтями і не тягне за собою кримінальну відповідальність.

- отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації.

Відповідно до ч. 1 ст. 53-6 Закону викривач має право отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/ або розслідування у зв'язку із здійсненим ним повідомленням про корупцію.

Згідно з п. 13 ч. 2 ст. 53-3, ч. 1 ст. 53-6 Закону викривач має право отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування у зв'язку із здійсненим ним повідомленням про корупцію.

Закон визначає такі етапи та строки інформування викривача установою щодо повідомлення про корупцію:

1. надання детальної письмової інформації про результати попередньої перевірки у 3-денний строк з дня завершення цієї перевірки (абз. 6 ч. 3 ст. 53-2 Закону);

2. повідомлення про відсутність повноважень для розгляду повідомлення про корупцію та роз'яснення, яка установа уповноважена на проведення перевірки або розслідування відповідної інформації, у 3-денний строк без проведення попередньої перевірки (абз. 7 ч. 3 ст. 53-2 Закону);

3. повідомлення про продовження за рішенням керівника установи строку внутрішньої (службової) перевірки або розслідування до 45 днів (абз. 9 ч. 3 ст. 53-2 Закону). Закон не встановлює строку для інформування викривача про це, проте таке інформування доцільно здійснювати у 3-денний строк з дня ухвалення відповідного рішення.

Водночас викривач має право подати заяву про отримання інформації про стан та результати розгляду повідомлення про корупцію на будь-якому етапі розгляду. Запитувана викривачем інформація надається установою не пізніше 5 днів після отримання заяви, а також за кінцевими результатами розгляду, перевірки та/або розслідування (ч. 2 ст. 53-6 Закону).

Окремо звертаємо увагу на закріплені у ст. 53-4 Закону гарантії захисту трудових прав викривача.

У вказаній статті зазначено, що викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено у прийнятті на роботу, не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрозі таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Також до негативних заходів впливу до викривача належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які мають вибірковий характер, зокрема не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника в подібних ситуаціях раніше.

У п. 94, 96 Постанови Верховного Суду у справі № 815/2074/18 від 15.08.2019 зазначено, що з моменту набуття особою статусу викривача останній здобуває певний імунітет. Водночас такий імунітет не є абсолютним та має певні межі. Передовсім, має бути зв'язок між негативними заходами впливу або загрозою їх застосування та повідомленням викривачем про порушення вимог Закону.

Про наявність зв'язку між негативними заходами впливу або загрозою їх застосування та повідомленням викривачем про корупцію можуть свідчити зокрема, але не виключно, такі обставини: певна послідовність подій (спочатку повідомлення особою про факти корупції, потім -

*застосування до викривача негативних наслідків, а не навпаки);
наближеність у часі цих подій (застосування негативних наслідків до
викривача відбулося невдовзі після повідомлення ним про факти корупції);
наявність різних погроз до викривача після повідомлення ним про факти
корупції; відсутність у минулому (до моменту повідомлення) претензій
до працівника, в тому числі й з боку осіб, про корупційні діяння яких ним
повідомлено (п. 99 Постанови Верховного Суду у справі № 815/2074/18 вІд
15.08.2019).*

*Перевірка наявності чи відсутності наведених обставин дасть змогу
стверджувати про відсутність чи наявність причинного зв'язку між
виданням спірних наказів із діяльністю позивача як викривача (п. 100
Постанови Верховного Суду у справі № 815/2074/18 вІд 15.08.2019).*

*Аналогічні висновки містить Постанова Верховного Суду у справі №
816/1874/17 вІд 11.06.2020.*

**Можна назвати такі типові порушення трудових прав
викривачів:**

**- ініціювання дисциплінарних проваджень щодо викривача та
притягнення викривача до дисциплінарної відповідальності.**

Найчастіше застосованим до викривача негативним заходом впливу є
притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Керівник викривача
через працівників служби персоналу організовує складання актів про
відсутність викривача на робочому місці, внесення відповідних відміток до
табелів обліку робочого часу. Дисциплінарне провадження зазвичай
закінчується притягненням викривача до дисциплінарної відповідальності
(догана або звільнення).

*Звертаємо увагу, що у п. 78 Постанови Верховного Суду у справі №
815/2074/18 вІд 15.08.2019 зазначено, що сам факт участі особи, щодо якої
позивачем повідомлено про корупцію, в засіданнях дисциплінарної комісії
свідчить про наявність конфлікту інтересів та виключає правомірність
наказів, прийнятих за наслідками висновків такої комісії, оскільки
висновок комісії є передумовою видання наказу про притягнення до
дисциплінарної відповідальності чи закриття дисциплінарного
провадження.*

- звільнення викривача із займаної посади

Помста керівника викривачу за його повідомлення про корупцію може бути у
вигляді звільнення. І відбувається найчастіше за такими схемами:

1). звільнення викривача у зв'язку з «удаваною» реорганізацією/ліквідацією
органу (підприємства), коли реорганізація/ліквідація не супроводжується

скороченням чисельності або штату працівників, зміною у їх складі за посадами, спеціальністю, кваліфікацією, професіями, а скорочується (ліквідується) саме підрозділ або посада викривача або просто змінюється назва. При цьому виключно викривачу не пропонується ніяка інша посада, викривач не попереджається своєчасно про звільнення;

2). звільнення викривача як захід дисциплінарного стягнення після оформлення йому прогулів та відкриття дисциплінарного провадження.

- зміна істотних умов праці.

Керівники застосовують до викривачів такі негативні заходи впливу:

- 1). переведення викривача на іншу посаду, в інший структурний підрозділ установи;
- 2). зменшення викривачу заробітної плати;
- 3). встановлення або скасування неповного робочого часу.

У п. 109 Постанови Верховного Суду у справі № 815/2074/18 від 15.08.2019 зазначено, що спірні накази Одеської митниці ДФС можуть порушувати право позивача в контексті особливого статусу викривача.

Зокрема, Одеська митниця ДФС не надала доказів того, що прийняті накази, а також вчинені дії (невключення позивача до переліку посадових осіб, щодо яких встановлено обмеження на звільнення, та до переліку посадових осіб, яких запропоновано до переведення) є правомірними і не були мотивовані діями позивача щодо здійснення ним повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень закону іншою особою.

- формально правомірні рішення та дії керівника, які мають вибіркового характер і не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до викривача в подібних ситуаціях раніше, а також дискримінаційне ставлення в порівнянні з іншими працівниками
Наприклад, викривачу під час скорочення чисельності або штату працівників установи не було запропоновано жодної посади або запропоновано посади, які принижують його професійні якості (наприклад, керівнику департаменту пропонують посади прибиральниці, водія).

У п. 111 Постанови Верховного Суду від 15.08.2019 у справі № 815/2074/18 зазначено, що потрібно дослідити мету, з якою діяв відповідач, здійснюючи виведення посади викривача та введення іншої посади, зокрема, чи були такі заходи обґрунтованими та водночас необхідними.

Також є випадки, коли керівник безпідставно відмовляє викривачу в наданні відпусток, перешкоджає підвищенню професійного рівня викривача. наприклад, керівник викривача не підписує йому заяви (рапорти) про

надання відпусток або відряджень навіть за наявності відпустки у відповідному графіку або потреби у продовженні навчання, обґрунтовуючи відмову виробничою необхідністю. При цьому інші працівники не мають таких перешкод в оформленні відпусток або відряджень у зв'язку з навчанням.

- непроходження викривачем щорічної оцінки (атестації).

Керівник викривача заздалегідь визначає такі завдання, які викривач не може виконати. Це робиться для того, щоб викривач не пройшов щорічної оцінки (атестації). Наслідком непроходження щорічної оцінки, наприклад, на державній службі є звільнення.

Крім того, у зв'язку з повідомленням про корупцію викривачу не може бути відмовлено:

- 1). в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту);
- 2). в наданні адміністративних та інших послуг.
- 3). закон забороняє створювати перешкоди викривачу в подальшому здійсненні ним трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні служби чи навчання, а також вживати будь-яких дискримінаційних заходів у зв'язку з повідомленням про корупцію.

Варто пам'ятати, що відповідно до ч. 3 ст. 53-3 Закону права та гарантії захисту викривачів поширюються і на їхніх близьких осіб.

Згідно з приміткою до ст. 53 Закону близькими особами викривача є особи, зазначені в абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону, а саме: члени сім'ї, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта.

При цьому члени сім'ї – це:

- а) особа, яка перебуває у шлюбі з викривачем, та діти викривача до досягнення ними повноліття – незалежно від спільного проживання з викривачем;
- б) будь-які особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки з викривачем (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Директива
(ЄС) 2019/1937 Європейського Парламенту і Ради ЄС від
23.10.2019 про захист осіб, які повідомляють про
порушення законодавства Союзу

Розділ I

Сфера застосування, визначення та умови захисту

Стаття 1

Мета

метою цієї Директиви є забезпечення дотримання законодавства та політик Союзу в конкретних сферах через встановлення єдиних мінімальних стандартів, які забезпечують високий рівень захисту осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу.

Стаття 2

Матеріальна сфера застосування

1. Ця Директива встановлює єдині мінімальні стандарти щодо захисту осіб, які повідомляють про такі порушення законодавства Союзу:

1). Порушення, які підпадають під сферу застосування актів Союзу, що визначені в Додатку, які стосуються таких сфер:

- державні закупівлі;
- фінансові послуги, продукти та ринки, а також запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму;
- безпека продуктів та їх відповідність стандартам;
- безпека на транспорті;
- охорона навколишнього середовища;
- радіаційний захист та ядерна безпека;
- безпека харчових продуктів та кормів, здоров'я та добробут тварин;
- громадське здоров'я;
- захист прав споживачів;

- захист приватності та персональних даних; безпека мереж та інформаційних систем;
- порушення, які впливають на фінансові інтереси Союзу, згідно зі статтею 325 ДФЄС та, як далі визначено, відповідними законами Союзу;
- порушення, які стосуються внутрішнього ринку, згідно зі статтею 26(2) ДФЄС, зокрема порушення правил Союзу щодо конкуренції та державної допомоги, а також порушення, які стосуються внутрішнього ринку, щодо актів, які порушують правила оподаткування прибутку підприємств, чи схем, мета яких полягає в отриманні податкових пільг, що позбавляє законодавство оподаткування прибутку підприємств, яке застосовується, його предмета та мети.

Ця Директива не обмежує прав держав-членів розширювати заходи захисту згідно з національним законодавством щодо сфер чи актів, які не охоплено пунктом 1.

Стаття 3

Зв'язок з іншими актами Союзу та положеннями національного законодавства

У разі, коли галузевими актами Союзу, перерахованими в частині її Додатку, передбачено конкретні правила щодо повідомлення про порушення, застосовуються такі правила. положення цієї Директиви застосовуються тією мірою, наскільки предмет є не врегульований такими обов'язковими галузевими актами Союзу.

Ця Директива не впливає на зобов'язання держав-членів забезпечити національну безпеку чи на їх повноваження щодо захисту власних істотних безпекових інтересів. зокрема, вона не застосовується до повідомлення про порушення правил закупівель, що стосуються аспектів оборони чи безпеки, окрім випадків, коли вони охоплюються відповідними актами Союзу.

Ця Директива не впливає на застосування законодавства Союзу чи національного законодавства, що стосується будь-якої з таких сфер:

- захист інформації з обмеженим доступом ;
- захист юридичних або медичних професійних привілеїв на збереження професійної таємниці;
- таємниця судового засідання;
- правила провадження у кримінальних справах.

Ця Директива не впливає на національні правила щодо застосування працівниками їхніх прав на отримання консультацій їхніх представників чи

професійних спілок та щодо захисту від будь-яких необґрунтованих шкідливих заходів, яких було вжито в результаті консультацій, а також автономності соціальних партнерів та їхнього права укладати колективні угоди. Це не обмежує рівня захисту, що надається цією Директивою.

Стаття 4

Особи, до яких застосовується ця директива

1. Ця Директива застосовується до осіб, які повідомляють про порушення і які працюють у приватному або державному секторах, які отримали інформацію про порушення в межах робочої діяльності, включно принаймні з такими особами:

- особи, які мають статус працівника в розумінні статті 45(1) ДФЄС, зокрема державних службовців;

- особи, які мають статус самозайнятої особи в розумінні статті 49 ДФЄС;

- акціонери та особи, які належать до адміністративного, управлінського чи наглядового органу підприємства, зокрема є членами без виконавчих повноважень, а також волонтери та тренери як на оплатній, так і на безоплатній основі;

- будь-які особи, котрі працюють під наглядом та управлінням підрядників, субпідрядників та постачальників.

2. Ця Директива також застосовується до осіб, які повідомляють про порушення, якщо вони повідомляють чи розкривають для громадськості інформацію про порушення, яку вони отримали в робочих відносинах, що з того часу припинилися.

3. Ця Директива також застосовується до осіб, які повідомляють про порушення, трудові відносини яких ще не набрали чинності, якщо інформацію про порушення було отримано в процесі прийняття на роботу чи інших перемовин, що передують укладенню контракту.

4. Заходи щодо захисту осіб, які повідомляють про порушення, що встановлені в розділі VI, також застосовуються у відповідних випадках до:

- осіб, які сприяють повідомленню;

- третіх осіб, пов'язаних з особами, які повідомляють про порушення і які можуть зазнати помсти в межах діяльності, пов'язаної з роботою, як-от колеги чи родичі осіб, які повідомляють про порушення;

- юридичних осіб, якими володіє особа, яка повідомляє про порушення, на яких вона працює чи з якими вона іншим чином пов'язана в межах діяльності, пов'язаної з роботою.

Стаття 5

Визначення

Для цілей цієї Директиви застосовано такі визначення:

- «порушення» означає дії чи бездіяльність, які:

1). є незаконними та стосуються законодавства Союзу і матеріальних сфер, до яких застосовується ця Директива, про які йдеться в статті 2; чи

2). суперечать предмету чи меті правил, встановлених законодавством Союзу, у межах матеріальних сфер, до яких застосовується ця Директива, про які йдеться в статті 2;

- «інформація про порушення» означає інформацію, включно з розумними підозрами про дійсні чи потенційні порушення, що сталися чи ймовірно стануться в організації, де особа, яка повідомляє про порушення, працює або працювала, чи в іншій організації, з якою особа, яка повідомляє про порушення, має або мала контакти через її роботу, і про спроби приховати такі порушення;

- «повідомляти» чи «повідомлення» означає усне або письмове доведення до відома інформації про порушення;

- «внутрішнє повідомлення» означає доведення до відома інформації про порушення всередині юридичної особи в приватному або державному секторі в усній або письмовій формах;

- «зовнішнє повідомлення» означає доведення до відома компетентних органів інформації про порушення в усній чи письмовій формах;

- «публічне розкриття» чи «розкривати для громадськості» означає зробити інформацію про порушення доступною в публічній сфері;

- «особа, яка повідомляє про порушення» означає фізичну особу, яка повідомляє чи розкриває для громадськості інформацію про порушення, яку вона отримала в межах виконання нею діяльності, пов'язаної з роботою;

- «особа, яка сприяє повідомленню» означає фізичну особу, яка допомагає особі, яка повідомляє про порушення, в процесі повідомлення про порушення в межах діяльності, пов'язаної з роботою, і допомога якої повинна бути конфіденційною;

- «в межах діяльності, пов'язаної з роботою» означає поточну діяльність чи діяльність у минулому в приватному чи державному секторах, завдяки якій, незалежно від характеру такої діяльності, особа отримує інформацію про порушення та в межах якої такі особи можуть зазнати переслідування в разі повідомлення ними такої інформації;
- «особа, про яку йдеться» означає юридичну чи фізичну особу, про яку йдеться в повідомленні чи розкритті для громадськості як про особу, якій приписується порушення чи з ким така особа асоціюється;
- «переслідування» означає пряму чи опосередковану дію чи бездіяльність, яка відбувається в межах діяльності, пов'язаної з роботою, спричиняється внутрішнім чи зовнішнім повідомленням або розкриттям для громадськості і яка спричиняє чи може спричинити необґрунтовану шкоду особі, яка повідомляє про порушення;
- «реагування» означає будь-яку дію, яка вчиняється отримувачем повідомлення про порушення чи будь-яким компетентним органом для оцінки правдивості звинувачень, що містяться в повідомленні, і, у відповідних випадках, для виправлення порушення, про яке повідомляється, зокрема через вжиття таких заходів, як внутрішнє розслідування, розслідування, обвинувачення, заходи щодо відшкодування коштів чи закриття провадження;
- «інформування про заходи, яких було вжито» означає надання особі, яка повідомляє про порушення, інформації про заходи, які передбачено чи яких вжито як реагування, та про підстави для такого реагування;
- «компетентний орган» означає національний орган, визначений для отримання повідомлень відповідно до розділу iii та інформування особи, яка повідомляє про порушення, про вжиті заходи та/або визначений здійснювати обов'язки, передбачені цією Директивою, зокрема щодо реагування.

Стаття 6

Умови захисту осіб, які повідомляють про порушення

1. Особи, які повідомляють про порушення, мають право на захист за цією Директивою за умови, що:

- вони мають розумні підстави вважати, що інформація про порушення, яку було повідомлено, була правдивою на час повідомлення і що така інформація охоплюється сферою застосування цієї Директиви; і
- вони повідомили про порушення внутрішньо відповідно до статті 7 або зовнішньо відповідно до статті 10 чи зробили публічне розкриття відповідно до статті 15.

2. Не обмежуючи існуючих зобов'язань щодо забезпечення анонімності повідомлення відповідно до законодавства Союзу, ця Директива не впливає на повноваження держав-членів вирішувати, чи зобов'язані юридичні особи в приватному чи державному секторі, а також компетентні органи приймати та реагувати на анонімні повідомлення про порушення.

3. Особи, які здійснили повідомлення чи публічне розкриття інформації про порушення анонімно, але яких надалі було встановлено і які зазнали переслідування, незважаючи на це, мають право на захист, передбачений розділом VI, за умови, що вони відповідають умовам, встановленим у пункті 1.

4. Особи, які здійснюють повідомлення до відповідних установ, органів, офісів чи агентств Союзу про порушення, до яких застосовується ця Директива, мають право на захист, як встановлено в цій Директиві згідно з тими ж умовами, що й для осіб, які здійснюють зовнішнє повідомлення.

Розділ II

Внутрішнє повідомлення та реагування

Стаття 7

Повідомлення через внутрішні канали повідомлення

1. Зазвичай, і не обмежуючи положення статей 10 та 15, інформацію про порушення може бути повідомлено через застосування внутрішніх каналів для повідомлення із застосуванням процедур, передбачених у цьому розділі.

2. Держави-члени заохочують повідомлення через внутрішні канали для повідомлення інформації перед тим, як повідомляти через зовнішні канали для повідомлення інформації, у тих випадках, коли порушення може бути належним чином усунуто на внутрішньому рівні і особа, яка повідомляє про порушення, вважає, що ризик переслідування відсутній.

3. Належна інформація щодо використання внутрішніх каналів повідомлення, про які йдеться в пункті 2, надається з огляду на інформацію, що надається юридичними особами в приватному та державному секторах відповідно до підпункту (g) статті 9(1) чи компетентними органами відповідно до підпункту (a) статті 12(4) та статті 13.

Стаття 8

Зобов'язання створити канали для внутрішнього повідомлення

1. Держави-члени після консультацій та узгодження із соціальними партнерами, де це передбачено національним законодавством, забезпечують

створення юридичними особами в приватному та державному секторах каналів та процедур для внутрішнього повідомлення та для реагування.

2. Канали та процедури, про які йдеться в пункті 1 цієї статті, надають можливість працівникам повідомляти інформацію про порушення. вони можуть надавати можливість іншим особам, про яких ідеться в підпунктах (b), (c) та (d) статті 4(1) та статті 4(2), які мають контакт з юридичною особою в межах діяльності, пов'язаної з роботою, також повідомляти інформацію про порушення.

3. Пункт 1 застосовується до юридичних осіб у приватному та державному секторах, кількість працівників яких становить 50 або більше.

4. Поріг, встановлений пунктом 3, не застосовується до юридичних осіб, до яких застосовується законодавство Союзу, про яке йдеться в частині i. в та ii Додатку.

5. Управління каналами для повідомлення може здійснюватися на внутрішньому рівні особою чи відділом, визначеними для таких цілей, чи на зовнішньому рівні третьою стороною. гарантії та вимоги, про які йдеться в статті 9(1), також застосовуються до уповноважених третіх сторін, які здійснюють управління каналом для повідомлення інформації від імені юридичної особи в приватному секторі.

6. Юридичні особи в приватному секторі з кількістю працівників від 50 до 249 можуть спільно користуватися ресурсами, що стосуються отримання повідомлень та здійснення будь-якого розслідування. це не впливає на зобов'язання, які накладаються на таких юридичних осіб цією Директивою, щодо дотримання конфіденційності, інформування про вжиті заходи та усунення порушення, про яке повідомлено.

7. Після належної оцінки ризиків із врахуванням характеру діяльності юридичних осіб та рівня ризику, що впливає, зокрема щодо довкілля чи громадського здоров'я, держави-члени можуть установити вимогу щодо юридичних осіб у приватному секторі, кількість працівників яких становить менше 50, створити канали та процедури для внутрішнього повідомлення відповідно до розділу ii.

8. Держави-члени повідомляють Комісію про будь-які рішення, які вони приймають щодо встановлення вимоги до юридичних осіб у приватному секторі щодо створення каналів для внутрішнього повідомлення відповідно до пункту 7. Таке повідомлення містить підстави для прийняття такого рішення та критерії, які використовувалися для оцінювання ризику, про який ідеться в пункті 7. Комісія доводить таке рішення до відома інших держав-членів.

9. Пункт 1 застосовується до всіх юридичних осіб у державному секторі, зокрема до будь-якої юридичної особи, якою володіють чи яку контролюють такі юридичні особи.

Держави-члени можуть звільнити органи управління міст із кількістю мешканців менше 10000, чи кількість працівників яких становить менше 50, чи інших юридичних осіб, про яких ідеться в першому підпункті цього пункту, кількість працівників яких становить менше 50, від зобов'язання, про яке йдеться в пункті 1.

Держави-члени можуть передбачити, що канали внутрішнього повідомлення можна спільно використовувати різними муніципальними органами управління чи управляти спільними муніципальними органами відповідно до національного законодавства за умови, що спільні канали для внутрішнього повідомлення відрізняються і не залежать від відповідних каналів для зовнішнього повідомлення.

Стаття 9

Порядок внутрішнього повідомлення та реагування

1. порядок внутрішнього повідомлення та реагування, про що йдеться у статті 8, включає таке:

- канали для отримання повідомлень, які розроблені, створені та управляються в безпечний спосіб, що забезпечує конфіденційність особи, яка здійснює повідомлення, та захист будь-якої третьої сторони, про яку йдеться в повідомленні, а також перешкоджає доступу до них персоналу, який не має відповідних повноважень;
- підтвердження отримання повідомлення особі, яка повідомляє про порушення, протягом семи днів після отримання;
- призначення безсторонньої особи чи відділу, що мають повноваження реагувати на повідомлення і можуть бути тими самими особою чи відділом, які отримують повідомлення і ведуть комунікацію з особою, яка повідомляє про порушення, і за потреби вимагають додаткову інформацію від особи, яка повідомляє про порушення, чи інформують її про вжиті заходи;
- добросовісне реагування визначеною особою чи відділом, про які йдеться в підпункті (с);
- добросовісне реагування, якщо це передбачено національним законодавством, на анонімні повідомлення;
- розумні часові межі для інформування про вжиті заходи, що не перевищували б трьох місяців від підтвердження отримання чи, у разі якщо підтвердження повідомлення не надсилалося особі, яка повідомляє про

порушення, трьох місяців від закінчення триденного періоду після подання повідомлення;

- надання чіткої та доступної інформації про порядок подання повідомлення за зовнішніми каналами компетентним органам відповідно до статті 10 і у відповідних випадках до установ, органів, офісів чи агентств Союзу.

2. Канали, передбачені підпунктом (а) пункту 1, забезпечують повідомлення усно чи письмово або в обох формах. повідомлення в усній формі здійснюється телефоном або через інші системи голосових повідомлень і на запит особи, яка повідомляє про порушення, через особисту зустріч у розумних часових межах.

Розділ III

Зовнішнє повідомлення та реагування

Стаття 10

Повідомлення через канали для зовнішнього повідомлення

Не обмежуючи положення підпункту (b) статті 15(1), особи повідомляють інформацію про порушення, використовуючи канали та процедури, про які йдеться в статтях 11 та 12 (насамперед через внутрішні канали або шляхом безпосереднього повідомлення через канали для зовнішнього повідомлення).

Стаття 11

Зобов'язання щодо створення каналів для зовнішнього повідомлення та реагування на повідомлення

1. Держави-члени визначають компетентні органи для отримання, інформування та реагування на повідомлення та забезпечують їх належними ресурсами.

2. Держави-члени забезпечують компетентні органи належними ресурсами, щоб:

- створили незалежні та автономні канали для зовнішнього повідомлення, для отримання та оброблення інформації про порушення;

- невідкладно, але в жодному разі не пізніше ніж протягом семи днів після отримання, підтвердили отримання, окрім випадків, коли особа, яка здійснює повідомлення, прямо висловлює іншу вимогу або коли компетентний орган має розумні підстави вважати, що підтвердження отримання поставить під загрозу захист особи, яка здійснює повідомлення, від ідентифікації;

- здійснювали добросовісне реагування на повідомлення;
- інформували особу, яка повідомляє про порушення, про вжиті заходи в розумних часових межах, що не перевищували б трьох або шести місяців у належно обґрунтованих випадках;
- доводили до відома особи, яка повідомляє про порушення, результат розслідувань, ініційованих на підставі повідомлення, у порядку, встановленому національним законодавством;
- передавали протягом належного часу інформацію, що міститься в повідомленні, до компетентних установ, органів, офісів чи агентств Союзу, відповідно до обставин, для подальшого розслідування, де це передбачено законодавством Союзу чи національним законодавством.

3. Держави-члени можуть передбачити, що компетентні органи після належної оцінки справи можуть вирішити, що порушення, про яке повідомлено, вочевидь, є незначним і не потребує подальшого реагування відповідно до цієї Директиви, окрім закриття провадження. Це не впливає на інші зобов'язання чи інші процедури, які застосовуються для усунення порушень, про які повідомляється, чи засобів захисту, які встановлюються цією Директивою щодо внутрішнього чи зовнішнього повідомлення. У такому разі компетентні органи інформують особу, яка повідомляє про порушення, про своє рішення та підстави для такого рішення.

4. Держави-члени мають передбачити, що компетентні органи можуть вирішити закрити провадження щодо повторних повідомлень, що не містять жодної нової суттєвої інформації про порушення порівняно з останнім повідомленням, за яким було завершено відповідну процедуру, окрім випадків, коли нові правові чи фактичні обставини обґрунтовують інше реагування. У такому разі компетентні органи інформують особу, яка повідомляє про порушення, про своє рішення та підстави для такого рішення.

5. Держави-члени можуть передбачити, що у разі великих обсягів подання повідомлень компетентні органи можуть першочергово займатися повідомленнями про серйозні порушення чи порушення суттєвих положень у сфері застосування цієї Директиви, не впливаючи на часові межі, встановлені підпунктом (d) пункту 2.

6. Держави-члени забезпечують, щоб будь-який орган, який отримав повідомлення, навіть не маючи повноважень на усунення порушення, про яке повідомляється, передав його компетентному органу протягом розумного періоду в безпечний спосіб і невідкладно поінформував особу, яка повідомляє про порушення, про таке передання.

Стаття 12

Влаштування каналів для зовнішнього повідомлення

1. Канали для зовнішнього повідомлення вважаються незалежними та автономними, якщо вони відповідають усім критеріям, зазначеним нижче:

- вони розробляються, утворюються та управляються в спосіб, який забезпечує повноту, цілісність та конфіденційність інформації і запобігає доступу до неї працівників компетентного органу, які не мають на це повноважень;
- вони дають змогу довготривалого зберігання інформації відповідно до статті 18 для уможливлення проведення подальших розслідувань.

2. Канали для зовнішнього повідомлення уможливають повідомлення інформації в письмовій та усній формах. Повідомлення в усній формі здійснюються телефоном чи через інші системи голосових повідомлень і на запит особи, яка повідомляє про порушення, через особисту зустріч у розумних часових межах.

3. Компетентні органи забезпечують, щоб у випадках, коли повідомлення отримується не через канали, про які йдеться в пунктах 1 і 2, або працівниками, які не є відповідальними за розгляд повідомлень, цим працівникам забороняється розкривати будь-яку інформацію, що може ідентифікувати особу, яка повідомляє про порушення, чи особу, про яку йдеться, і вони мають невідкладно переслати отримане ними повідомлення без змін працівникам, відповідальним за розгляд повідомлень.

4. Держави-члени забезпечують визначення компетентними органами працівників, відповідальних за розгляд повідомлень, зокрема за таке:

- надання будь-якій заінтересованій особі інформації щодо порядку повідомлення;
- отримання та реагування на повідомлення;
- підтримання контакту з особою, яка повідомляє про порушення, з метою інформування про вжиті заходи та (за потреби) запиту про надання додаткової інформації.

5. Для працівників, про яких ідеться в пункті 4, забезпечується спеціальне навчання щодо розгляду повідомлень.

Стаття 13

Інформація про отримання повідомлень та реагування на них

Держави-члени забезпечують опублікування компетентними органами на їхніх вебсайтах в окремому розділі, який можна легко визначити та до якого легко отримати доступ, інформації про принаймні таке:

- умови відповідності критеріям щодо отримання захисту за цією Директивою;
- контактні дані каналів для зовнішнього повідомлення відповідно до статті 12, а саме: електронна та поштова адреси; номери телефонів таких каналів із зазначенням того, чи здійснюється запис телефонних розмов;
- процедури, що застосовуються до повідомлення про порушення, зокрема щодо способу, у який компетентні органи можуть вимагати від особи, яка повідомляє про порушення, прояснити повідомлену інформацію чи надати додаткову інформацію, часові межі для інформування про вжиті заходи, типи і контент такого інформування;
- режим конфіденційності, який застосовується до повідомлень, зокрема інформації щодо обробки персональних даних відповідно до статті 7 цієї Директиви, статей 5 та 13 регламенту (ЄС) 2016/679, статті 13 Директиви (ЄС) 2016/680 та статті 15 регламенту (ЄС) 2018/1725 і залежно від обставин;
- характер реагування на повідомлення;
- засоби судового захисту та процедури захисту від переслідування, а також наявність конфіденційних консультацій для осіб, які мають намір зробити повідомлення;
- пам'ятка, у якій чітко роз'яснено умови, за яких особи, які повідомляють про порушення до компетентних органів, захищені від відповідальності за порушення конфіденційності відповідно до статті 21(2);
- контактні дані інформаційного центру чи окремого незалежного адміністративного органу, як передбачено в статті 20(3), у відповідних випадках.

Стаття 14

Перегляд процедур компетентними органами

Держави-члени забезпечують регулярний перегляд компетентними органами своїх процедур щодо отримання повідомлень та реагування на них принаймні раз на три роки. Під час перегляду таких процедур компетентні органи беруть до уваги власний досвід, а також досвід інших компетентних органів і відповідно коригують процедури.

Розділ IV

Публічні розкриття

Стаття 15

Публічні розкриття

1. Особа, яка здійснює публічне розкриття, має право на захист за цією Директивою за умови дотримання будь-якої з таких умов:

- особа спочатку здійснила повідомлення внутрішньо та зовнішньо чи відразу зовнішньо відповідно до розділів II та III, проте не було вжито жодних належних заходів реагування на повідомлення протягом часових меж, про які йдеться в підпункті (f) статті 9(1) чи підпункті (d) статті 11(2); чи

- особа має розумні підстави вважати, що:

a) порушення може становити неминучу чи очевидну загрозу суспільним інтересам, коли існує надзвичайна ситуація чи ризик спричинення непоправної шкоди;

b) у випадку зовнішнього повідомлення існує ризик переслідування, чи ймовірність ефективного усунення порушення є низькою через особливі обставини справи, коли докази може бути приховано чи знищено, чи коли орган може бути в змові з особою, яка здійснила порушення або яка залучена до порушення.

2. Ця стаття не застосовується до справ, коли особа безпосередньо розкриває інформацію пресі відповідно до конкретних положень національного законодавства, що встановлюють систему захисту свободи висловлювань та інформації.

Розділ V

Положення, що застосовуються до внутрішнього та зовнішнього повідомлення

Стаття 16

Обов'язок щодо забезпечення конфіденційності

1. Держави-члени забезпечують, щоб інформація, що ідентифікує особу, яка повідомляє про порушення, не розкривалася жодній особі, окрім уповноважених працівників, до компетенції яких належить отримання та реагування на повідомлення, без чіткої згоди такої особи. Це також застосовується до будь-якої іншої інформації, завдяки якій прямо чи опосередковано може бути встановлено особу, яка повідомляє про порушення.

2. Як відступ від пункту 1, інформацію, що ідентифікує особу, яка повідомляє про порушення, та будь-яку іншу інформацію, про яку йдеться в пункті 1, може бути розкрито тільки у випадках, коли це є необхідним та співмірним зобов'язанням, що накладаються законодавством Союзу чи національним законодавством у межах розслідувань національними органами

чи судових проваджень, зокрема з метою гарантування прав на захист відповідної особи.

3. Розкриття, що здійснюються відповідно до винятку, передбаченого пунктом 2, підлягають гарантіям згідно з правилами Союзу та національними правилами. Особам, які повідомляють про порушення, надається інформація щодо здійснення розкриття їх особи, окрім випадків, коли така інформація становитиме загрозу для відповідних розслідувань чи судових проваджень. Під час інформування осіб, які повідомляють про порушення, компетентний орган надсилає їм письмове пояснення підстав для розкриття відповідних конфіденційних даних.

4. Держави-члени забезпечують, щоб компетентні органи, які отримують інформацію про порушення, що містить комерційну таємницю, не використовували і не розкривали такі комерційні таємниці для цілей, які перевищують ті заходи, що є необхідними для належного реагування.

Стаття 17

Обробка персональних даних

Будь-яка обробка персональних даних, що здійснюється відповідно до цієї Директиви, зокрема обмін чи передавання персональних даних компетентними органами, здійснюється відповідно до регламенту (ЄС) 2016/679 та Директиви (ЄС) 2016/680. Будь-який обмін чи передавання інформації установами, органами, офісами чи агентствами Союзу здійснюється відповідно до регламенту (ЄС) 2018/1725.

Збір персональних даних, які очевидно не мають стосунку до розгляду конкретного повідомлення, не здійснюється, або, якщо їх було випадково зібрано, їх вилучають без неналежної затримки.

Стаття 18

Ведення обліку повідомлень

1. Держави-члени забезпечують ведення обліку юридичними особами в приватному та державному секторах, а також компетентними органами кожного отриманого повідомлення, дотримуючись вимог щодо конфіденційності, встановлених у статті 16. Звіти зберігаються не довше ніж це потрібно та співмірно для дотримання вимог, встановлених цією Директивою, чи інших вимог, що накладаються законодавством Союзу чи національним законодавством.

2. У разі, коли для повідомлення використовується записувана телефонна лінія чи інша система запису голосових повідомлень, за умови погодження особи, яка повідомляє про порушення, юридичні особи в приватному та

державному секторах та компетентні органи мають право документувати усні повідомлення в один із таких способів:

- через запис розмови в стійкій та відновлюваній формі;
- через повну та точну стенограму розмови, що готується працівниками, відповідальними за розгляд повідомлення.

Юридичні особи в приватному і державному секторах та компетентні органи надають особі, яка повідомляє про порушення, можливість перевірити, виправити та затвердити стенограму дзвінка, підписавши її.

3. У разі, коли для повідомлення використовується телефонна лінія без запису чи інша система голосових повідомлень без запису, юридичні особи в приватному і державному секторах та компетентні органи мають право документувати усні повідомлення у формі точного протоколу бесіди, що записується працівником, відповідальним за розгляд повідомлення.

Юридичні особи в приватному і державному секторах та компетентні органи надають особі, яка повідомляє про порушення, можливість перевірити, виправити та затвердити протокол зустрічі, підписавши його.

4. У разі, коли особа вимагає зустрічі з працівниками юридичних осіб у приватному та державному секторах чи компетентних органів з метою повідомлення відповідно до статей 9(2) та 12(2), юридичні особи в приватному і державному секторах та компетентні органи забезпечують за умови згоди особи, яка повідомляє про порушення, зберігання повних і точних записів зустрічі в стійкій та відновлюваній формі.

Юридичні особи в приватному і державному секторах та компетентні органи мають право документувати зустріч в один із таких способів:

- через запис розмови в стійкій та відновлюваній формі;
- через повний та точний протокол зустрічі, що готується працівниками, відповідальними за розгляд повідомлення.

Юридичні особи в приватному і державному секторах та компетентні органи надають особі, яка повідомляє про порушення, можливість перевірити, виправити та затвердити протокол зустрічі, підписавши його.

Розділ VI

Заходи щодо захисту

Стаття 19

Заборона переслідування

Держави-члени вживають необхідних заходів для заборони будь-якої форми переслідування осіб, про яких ідеться в статті 4, включно з погрозами переслідування чи спробами переслідування, зокрема, у формі:

- відсторонення, скорочення, звільнення чи рівнозначних заходів;
- пониження на посаді чи ненадання підвищення за посадою;
- передання повноважень, зміни місця роботи, зменшення розміру заробітної плати, зміни графіка роботи;
- ненадання навчання;
- негативної оцінки роботи чи рекомендації для працевлаштування;
- застосування будь-якого адміністративного заходу, стягнення чи іншої санкції, включно з фінансовими санкціями;
- примусу, залякування, домагання чи громадського осуду;
- дискримінації, несприятливого чи несправедливого ставлення;
- непереведення тимчасового трудового договору в постійний трудовий договір у випадку, коли працівник мав законні очікування, що йому буде запропоновано постійну роботу;
- непоновлення чи передчасне припинення тимчасового трудового договору;
- завдання шкоди, зокрема репутації особи (наприклад, у соціальних мережах), матеріальних збитків, як-от: утрата бізнесу чи упущений дохід;
- унесення до «чорних» списків на основі офіційних чи неофіційних домовленостей у сфері чи галузі промисловості загалом, що може зумовити неможливість у майбутньому працевлаштуватися в певній сфері чи галузі;
- передчасного припинення чи розірвання договору на поставку товарів чи послуг;
- анулювання ліцензії чи дозволу;
- направлення до психіатра чи до медичної консультації.

Стаття 20

Заходи з підтримки

1.1. Держави-члени забезпечують доступ осіб, про яких ідеться в статті 4, згідно з обставинами, до заходів із підтримки, як-от:

- повної і незалежної інформації та консультацій, що є в безоплатному доступі для громадськості, щодо процедур та засобів судового захисту, про захист від переслідування та про права особи, про яку йдеться;
 - ефективної допомоги компетентних органів у засвідченні перед будь-яким відповідним органом, залученим до їх захисту від переслідування, включно з випадками, передбаченими національним законодавством, факту, що вони мають право на захист згідно з цією Директивою;
 - правової допомоги в кримінальних і транскордонних цивільних провадженнях відповідно до Директиви (ЄС) 2016/1919, Директиви 2008/52/ЄС Європейського парламенту і ради, національного законодавства; правової допомоги в подальших провадженнях та юридичних консультаціях; іншої правової підтримки.
2. Держави-члени можуть передбачити заходи щодо фінансової допомоги та підтримки, зокрема психологічної підтримки, для осіб, які повідомляють про порушення, в межах юридичного розгляду.
 3. Заходи на підтримку, про які йдеться в цій статті, можуть надаватися, згідно з обставинами, інформаційним центром чи окремим чітко визначеним, незалежним адміністративним органом.

Стаття 21

Заходи захисту від переслідування

1. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення захисту осіб, про яких ідеться в статті 4, від переслідування. ці заходи включають, зокрема, такі, які встановлено в пунктах 2-8 цієї статті.
2. Не обмежуючи положення статті 3(2) та (3), у випадках, коли особи повідомляють про порушення чи роблять публічні розкриття відповідно до цієї Директиви, не вважається, що вони порушили будь-які обмеження щодо розкриття інформації, і вони не несуть жодної відповідальності щодо такого повідомлення чи публічного розкриття за умови, що вони мали розумні підстави вважати, що повідомлення чи публічне розкриття такої інформації було необхідним для викриття порушення відповідно до цієї Директиви.
3. Особи, які повідомляють про порушення, не несуть відповідальності за набуття чи доступ до інформації, повідомлення чи публічне розкриття якої здійснюється за умови, що таке набуття чи доступ не становить самостійного кримінального правопорушення. у разі, коли набуття чи доступ становить самостійне кримінальне правопорушення, кримінальна відповідальність продовжує регулюватися національним законодавством, що застосовується.

4. Будь-яка інша можлива відповідальність осіб, які повідомляють про порушення, що виникає в результаті дій чи бездіяльності, які не пов'язані з повідомленням чи публічним розкриттям, чи які не є необхідними для виявлення порушення відповідно до цієї Директиви, продовжує регулюватися законодавством Союзу або національним законодавством, що застосовується.

5. У судових провадженнях чи провадженнях будь-якого іншого органу, які стосуються шкоди, завданої особі, яка повідомляє про порушення, і за умови встановлення, що ця особа зробила повідомлення чи публічне розкриття та зазнала шкоди, презюмується, що шкоди було завдано в межах переслідування за повідомлення чи публічне розкриття. У таких випадках обов'язок доведення, що заходи, які завдали шкоди, базувалися на належно обґрунтованих підставах, покладається на особу, яка вжила таких заходів.

6. Особи, про яких ідеться в статті 4, мають доступ до заходів судового захисту від переслідування згідно з обставинами, зокрема до проміжних заходів захисту до завершення судового провадження відповідно до національного законодавства.

7. У судовому провадженні, зокрема щодо дифамації, порушення авторського права, порушення таємності, порушення правил захисту даних, порушення комерційної таємниці чи позовів щодо відшкодування на основі законодавства про працю в приватному, державному чи колективному секторах, особи, про яких ідеться в статті 4, не несуть жодної відповідальності в результаті повідомлень чи публічних розкриттів, що здійснюються відповідно до цієї Директиви. Такі особи мають право посилатися на таке повідомлення чи публічне розкриття як підставу для закриття справи за умови, що вони мали розумні підстави вважати, що повідомлення чи публічне розкриття були необхідними для виявлення порушення відповідно до цієї Директиви.

У разі, коли особа повідомляє чи здійснює публічне розкриття інформації про порушення у сфері застосування цієї Директиви, і така інформація містить комерційну таємницю, а також у разі, коли така особа відповідає умовам цієї Директиви, таке повідомлення чи публічне розкриття вважається правомірним згідно з умовами статті 3(2) Директиви (ЄС) 2016/943.

8. Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення засобів захисту та повного відшкодування збитків, завданих особам, про яких ідеться в статті 4, відповідно до національного законодавства.

Стаття 22

Заходи щодо захисту осіб, про яких ідеться

1. Держави-члени забезпечують особам, про яких ідеться, право ефективного захисту та право на чесний суд, а також презумпцію невинуватості та права захисту, зокрема право бути почутим та право на доступ до своєї справи, повною мірою відповідно до цього розділу.
2. Компетентні органи забезпечують, відповідно до національного законодавства, захист інформації, що ідентифікує осіб, про яких ідеться, протягом розслідування, спричиненого повідомленням чи публічним розкриттям.
3. Правила, встановлені в статтях 12, 17 та 18 щодо захисту інформації, що ідентифікує осіб, які повідомляють про порушення, також застосовуються до захисту інформації, що ідентифікує осіб, про яких ідеться.

Стаття 23

Санкції

1. Держави-члени забезпечують ефективні, співмірні та стримувальні санкції щодо фізичних та юридичних осіб, які:
 - перешкоджають чи мають намір перешкодити повідомленню;
 - здійснюють переслідування осіб, про яких ідеться в статті 4;
 - порушують недобросовісні судові провадження щодо осіб, про яких ідеться в статті 4;
 - порушують обов'язок щодо дотримання конфіденційності ідентичності осіб, які повідомляють про порушення, як ідеться у статті 16.
2. Держави-члени забезпечують ефективні, співмірні та стримувальні санкції, які застосовуються щодо осіб, які повідомляють про порушення, де встановлено, що вони навмисно повідомили чи зробили публічне розкриття неправдивої інформації. Держави-члени також забезпечують заходи щодо відшкодування збитків, завданих у результаті такого повідомлення чи публічного розкриття, відповідно до національного законодавства.

Стаття 24

Неможливість відмови від прав та засобів захисту

Держави-члени забезпечують неможливість відмови чи обмеження прав та засобів захисту, що надаються цією Директивою, жодною угодою, політикою, формою чи умовою працевлаштування, зокрема арбітражною угодою, що укладається до виникнення спору.

Розділ VII

Прикінцеві положення

Стаття 25

Положення про преференційне ставлення та про заборону обмеження привілеїв

1. Держави-члени можуть запровадити чи зберегти в силі положення, що передбачають преференції щодо прав осіб, які повідомляють про порушення, порівняно з тими, що встановлені цією Директивою, не обмежуючи положення статті 22 та статті 23(2).
2. Реалізація цієї Директиви за жодних обставин не створює підстав для зменшення рівня захисту, що вже надається державами-членами у сфері, яка охоплюється цією Директивою.

Стаття 26

Впровадження та перехідні положення

1. Держави-члени до 17 грудня 2021 року вводять у дію закони, підзаконні акти та адміністративні положення, необхідні для дотримання цієї Директиви.
2. Як відступ від пункту 1, щодо юридичних осіб у приватному секторі з кількістю працівників від 50 до 249 держави-члени до 17 грудня 2023 року вводять у дію закони, підзаконні акти та адміністративні положення, необхідні для дотримання зобов'язань щодо створення каналів для внутрішнього повідомлення відповідно до статті 8(3).
3. У разі, коли держави-члени приймають положення, про які йдеться в пунктах 1 та 2, такі положення мають містити покликання на цю Директиву чи супроводжуватися таким покликанням у разі їх офіційного опублікування. Держави-члени визначають, як робити таке покликання. вони невідкладно доводять до відома Комісії текст таких положень.

Стаття 27

Звітність, оцінка та перегляд

1. Держави-члени надають Комісії всю відповідну інформацію щодо реалізації та застосування цієї Директиви. на основі наданої інформації. Комісія до 17 грудня 2023 року подає звіт до Європейського Парламенту і Ради щодо реалізації та застосування цієї Директиви.
2. Не обмежуючи зобов'язань щодо звітності, встановлених в інших актах Союзу, держави-члени щорічно подають Комісії статистику, як визначено нижче, щодо повідомлень, про які йдеться в розділі ііі (бажано в узагальненій формі, якщо вона є в наявності на центральному рівні у відповідній державі-члені):

- кількість повідомлень, отриманих компетентними органами;
- кількість розслідувань і розглядів, ініційованих у результаті таких повідомлень, та їх результат;
- якщо встановлено розрахункові фінансові збитки та суми, відшкодовані після розслідувань та розглядів щодо порушень, про які повідомлено.

3. Комісія до 17 грудня 2023 року, враховуючи звіт, який подається відповідно до пункту 1, та статистику держав-членів, що подається відповідно до пункту 2, подає звіт до Європейського Парламенту і Ради з оцінкою впливу національного законодавства, що впроваджує положення цієї Директиви. звіт надає оцінку ефективності цієї Директиви і розглядає потребу додаткових заходів, включаючи, згідно з обставинами, внесення доповнень з метою розширення сфери застосування цієї Директиви для сприяння реалізації актів чи сфер Союзу, зокрема поліпшення умов праці для захисту здоров'я та умов праці працівників.

Як додаток до оцінки, про яку йдеться в першому підпункті, звіт надає оцінку того, як держави-члени використали наявні механізми співпраці в межах своїх зобов'язань щодо реагування на повідомлення про порушення у сфері застосування цієї Директиви і, в широкому сенсі, як вони співпрацюють у разі порушень у транскордонному вимірі.

4. Комісія оприлюднює звіти, про які йдеться в підпунктах 1 та 3, та забезпечує легкий доступ до них.

Стаття 28

Набуття чинності

Ця Директива набуває чинності на двадцятий день після її опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

Стаття 29

Адресати

Адресатами цієї Директиви є держави-члени.

Вчинено в страсбургу 23 жовтня 2019 року.

Від імені Європейського Парламенту

Президент

Д. М. Сассолі

від імені Ради

Президент

Т. Туппурайнен

ПАМ'ЯТКА

щодо правового статусу, прав та гарантій захисту викривача

Викривач – особа, яка повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її діяльністю, проходженням нею служби чи навчання.

важливо!

- **викривач** – це фізична особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства), яка має переконання, що інформація є достовірною;
- **повідомлення** викривача має містити інформацію про факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», тобто такі фактичні дані, що підтверджують можливе вчинення правопорушення та можуть бути перевірені (зокрема, це відомості про: обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка його вчинила, тощо);
- **інформація** стала відома викривачу у зв'язку з його трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням служби чи навчання, участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Викривач має такі права:

- бути повідомленим про його права та обов'язки;
- на отримання інформації про стан та результати розгляду;
- подавати докази, давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати;
- на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом прав викривача;
- на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката та судовий збір;
- на конфіденційність та анонімність;
- на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла у разі загрози життю і здоров'ю або на відмову від таких заходів;

- на винагороду;
- на отримання психологічної допомоги;
- на звільнення від юридичної відповідальності у визначених випадках.

Викривач має такі гарантії:

- захист трудових прав викривача (заборона звільнення чи примушення до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, інших негативних заходів впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про корупцію);
- виплата заробітку за час вимушеного прогулу та грошових компенсацій за порушення його трудових прав.

Викривач може звернутися за захистом своїх прав до:

- уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції в установі (для забезпечення захисту від застосування негативних заходів впливу з боку керівника або роботодавця);
- Національного агентства з питань запобігання корупції (для забезпечення правового та іншого захисту, перевірки дотримання законодавства з питань захисту викривачів, внесення приписів з вимогою про усунення порушень трудових та інших прав викривача і притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їхніх прав, у зв'язку з такими повідомленнями);
- правоохоронних органів (для захисту життя, житла, здоров'я та майна);
- центрів безоплатної правової допомоги (для отримання безоплатної вторинної правової допомоги);
- суду (для захисту своїх прав і свобод).

Пам'ятку вручено та з нею ознайомлено:

(дата)
(ПІБ працівника)

(підпис)

ПАМ'ЯТКА

щодо порядку отримання викривачем безоплатної вторинної правової допомоги

1. Викривач має право на безоплатну вторинну правову допомогу у зв'язку із захистом його прав.
2. Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:
 - а) захист від обвинувачення;
 - б) здійснення представництва інтересів у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
 - с) складення документів процесуального характеру.
3. Звернення про надання одного з вказаних видів правових послуг подається викривачем до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги за місцем фактичного його проживання.
4. Разом із зверненням про надання безоплатної вторинної правової допомоги викривач повинен подати документи, що підтверджують здійснення ним повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції».
5. Такими документами можуть бути, зокрема:
 - 1) копія відповіді органу (закладу, установи, організації або юридичної особи) на повідомлення (заяву, скаргу тощо) викривача;
 - 2) копія листа органу або юридичної особи про результати попередньої перевірки за повідомленням викривача про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції»;
 - 3) копія повідомлення Національному агентству з питань запобігання корупції про початок досудового розслідування за участю викривача;
 - 4) копія повідомлення Національному агентству з питань запобігання корупції про участь викривача у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією;
 - 5) витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, до якого внесено відомості про заявника (викривача) у справі про корупційний злочин;

б) інші документи, видані уповноваженими органами, які підтверджують, що особа є викривачем у зв'язку із повідомленням нею інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень закону України «про запобігання корупції».

Додаток (зазначається перелік центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, у т.ч. їхні адреси, контакти, гіперпосилання в мережі інтернет за місцем знаходження органу або юридичної особи)

1.

2.

3.

ПАМ'ЯТКА

щодо забезпечення безпеки у разі загрози життю, майну та житлу викривача

ч. 1 ст. 20 Закону України «про ч. 2 ст. 20 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»

Підстава для вжиття заходів безпеки

- дані, що свідчать про наявність реальної загрози життю, здоров'ю, житлу і майну викривача (наявність усних чи письмових погроз, виявлення в процесі проведення негласних слідчих (розшукових) дій чи оперативно-розшукових заходів інформації про підготовку посягання на викривача тощо).

Привід для вжиття заходів безпеки

- заява викривача або його близької особи;
- звернення керівника відповідного державного органу;
- отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу та майну зазначених осіб.

До організаційно-технічних заходів належать:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- заміна документів та зміна зовнішності;
- зміна місця роботи або навчання з компенсацією різниці в зарплаті відповідно до законодавства;
- переселення в інше місце проживання;
- поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;

До правових заходів належать:

- забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- закритий судовий розгляд.

Пам'ятку вручено та з нею ознайомлено:

(дата)

(підпис)

(ПІБ працівника)

Уповноважений з антикорупційної діяльності

Жук В.В.

(До п.п. 3, п. 1, Розд. V, Додатку № 2)